

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK
VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Samarqand davlat veterinariya
meditsinasi, chorvachilik va
biotexnologiyalar universiteti rektori
X.B.Yunusov

2024 yil 02 " 08

ASALARI MAHSULOTLARI VETERINARIYA SANITARIYA
EKSPERTIZASI

FANNING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	800000	- Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	840000	- Veterinariya
Ta'lim yo'nalishi:	70840109	- Asalari kasalliklari

Samarqand 2024

Fan/modul kodi AMVSE2204		O'quv yili 2024-2025	Semestr 2	ECTS – Kreditlar 4	
Fan modul turi Tanlov		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi	60		60	120
2.	<div>I. Fanning mazmuni</div> <p>Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarda asalari maxsulotlarini, kimyoviy tarkibini ilmiy asosda tushuntirish, asalari maxsulotlarini soxtalashtirilganligini aniq va tez aniqlash, qalbakilashtirishni oldini olish va unga qarshi chora-tadbirlarni ishlab chiqish, xo'jalikni (ferma) sog'lomlashtirish bo'yicha yo'nalish profiliga mos bilim, ko'nikma va malakani shakllantirishdan iborat.</p> <p>Fanni vazifasi – tanlangan mutaxassislik doirasida magistrantlarga bilim berish va tabiiy asalni o'z vaqtida aniqlash ko'nikmalarini singdirish. Shuningdek, magistrantlarga asal nektar turiga, asaldagi qo'shimchalar borligi va ularga qarshi zamonaviy va innovatsion chora tadbirlar olib borish, asalari maxsulotlarida uchraydigan kasalliklarni bartaraf etishning ilmiy asoslangan yo'riqnomalari bo'yicha chora tadbirlar o'tkazish kabilardan iborat.</p> <div>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</div> <div>II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</div> <div>1- mavzu. Kirish. Asalarichilik fanining rivojlanish tarixi</div> <p>Asalarichilik mahsulotlari. Asalarichilik mahsulotlarining xalq xo'jaligidagi ahamiyati. Asalarichilik mahsulotlarining oziq-ovqat va farmaseftika sohalaridagi ahamiyati.</p> <div>2- mavzu. Asal va uning xosil bo'lish to'g'risida tushuncha</div> <p>Asalarining biologiyasi. Asal yetishtirishda tabiiy hududlar va iqlimning roli.</p>				

Asal to'g'risida umumiy tushuncha. Tabiatda uchraydigan asalari maxsulotlari to'g'risida ma'lumot.

3- mavzu. Asalning tasnifi va kimyoviy tarkibi to'g'risida tushuncha

Gul nektari asali va padif asal to'g'risida tushuncha. Asal tarkibiga kiruvchi invert shakar, garmonlar, vitaminlar va asalning namligi to'g'risida tushuncha. Asal tarkibiga kiruvchi invert shakar, garmonlar, vitaminlar va asalning namligini aniqlash usullari.

4- mavzu. Asalning fizikaviy tarkibi va xususiyatlari

Asalni fizikaviy xususiyatlari. Asalni qotishi. Asalni solishtirma og'irligi. Asalning achishi. Asalni fizikaviy xususiyatlari, asalni qotishi, solishtirma og'irligi va asalning achishini aniqlash usullari.

5- mavzu. Asalari maxsulotlari va ularning odam organizmi uchun foydali xususiyatlari

Asalni odamlar organizmi uchun foydali xususiyatlari. Propolis va uning ahamiyati. Propolisni tayyorlash va saqlash usullari. Asalari maxsulotlarini odamlarning turli kasalliklarini davolashda ishlatilishi.

6- mavzu. Asalari maxsulotlariga qo'yiladigan standart talablar

Istemolga chiqarilayotgan asalning namligi, diastaza miqdori va invert shakarning standart talablari. Zaharlangan asal va uni aniqlash usuli hamda uni zararsizlantirish usullari.

7- mavzu. Tabiiy va qalbakilashtirilgan asal va ularning farqi

Tabiiy asalning organoleptik ko'rsatgichlari bo'yicha soxtalashtirilgan asaldan farqlash. Shakar asalni aniqlash. Diastaza miqdorini aniqlash. Asalning zichligi va suv miqdorini aniqlash.

8- mavzu. Asalari mumi va uni sifatini ko'rsatuvchi belgilar

Mumni sifatini ko'rsatuvchi belgilar. Mumning kimyoviy va fizikaviy tarkibi. Mumning erishi va qotish harorati. Mumni oqarishi va uning navlari. Mumning kimyoviy va fizikaviy tarkibini aniqlash usullari.

9- mavzu. Asalning falsifikatsiyasi va ularni aniqlash usullari

Asal tarkibidagi suv miqdorini aniqlash. Qiyom asalini aniqlash. Diastaza miqdorini aniqlash. Invert shakar miqdorini aniqlash. Qizdirilgan asalni aniqlash.

10- mavzu. Dehqon bozorlarida sotilayotgan asalni veterinariya sanitariya ekspertizasi

Dehqon bozorlarida istemolga chiqariladigan asalga qo'yiladigan talablar. Sotilayotgan asaldan namuna olish qoidalari. Asalni organoleptik ko'rsatgichlari bo'yicha baholashning ekspertiza talablari.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

III.I. Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Dehqon bozorlariga keltirilgan asaldan namuna olish.
2. Tabiatda uchraydigan gul nektari va padif asalni farqini aniqlash.
3. Asalning organoleptik ko'rsatgichlarini aniqlash.
4. Soxtalashtirilgan asal va uni aniqlash zamonaviy usullari.
5. Asalari sutini olish usuli va uni qayta ishlash.

Amaliy mashg'ulotlar proyektor qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir guruga o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

III.II. Laboratoriya mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Asalning falsifikatsiyasi va ularni aniqlash usullari.
2. Tekshiriladigan asaldan namuna olish va laboratoriya eritmasini tayyorlash.
3. Laboratoriya eritmasini tayyorlash.
4. Asalni namligini aniqlash.
5. Asalning umumiy kislotaligini aniqlash.
6. Padif asal va uni aniqlash usullari.
7. Soxtalashtirilgan asal va uni aniqlash usullari.
8. Asal tarkibidagi invert shakar va uni aniqlash usullari.
9. Asaldan o'rta namuna olish
10. Asal tarkibidagi mexanik aralashmalarini aniqlash
11. Asal konsistensiya asosida baho berish
12. Asalni umumiy kislotaligi aniqlash
13. Asal optik faolligini aniqlash
14. Diastaza sonini aniqlashda sifat reaksiyasi
15. Asal tarkibidagi invert shakarni aniqlashda sifat miqdor reaksiyasi

Laboratoriya darslarida talabalar sog'lom qishloq xo'jalik hayvonlari va parrandalar jasadlarini yorib, tizimlar bo'yicha organlarini preparovka qilish hamda ularning anatomik qismlarini o'rganish orqali organlarning normal anatomik

Oliy ta'limning 800000 – Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya bilim sohasi, 840000 – Veterinariya ta'lim sohasining, 70840109-Asalari kasalliklari magistratura ta'lim mutaxassislari uchun "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" kafedrasini mudiri, dotsent F.B.Ibragimov tomonidan tayyorlangan "Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi" fani uchun tayyorlangan fan dasturiga

TAQRIZ

Ushbu fan Respublikamizdagi ijtimoiy-iqtisodiy islohatlar natijalarining chorvachilik va veterinariya istiqboliga ta'siri, barcha turdagi asalari mahsulotlarini veterinariya sanitariya ekspertizasidan o'tkazish usullari va ularni veterinariya-sanitariya jihatidan baholash, hamda bu mahsulotlarni ishlab chiqarishda texnologik asoslari va standartizatsiyasini kabi mavzularni qamrab oladi.

"Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi" fani asalarichilik mahsulotlarini tekshirish usullarini, asalarlardan olinadigan mahsulotlarni, bundan tashqari ularni qayta ishlash natijasida olingan mahsulotlarini sanitariya jihatidan baholash, mahsulotlarni qayta ishlash texnologiyasini va uning sanitariya gigiyena qoidalari hamda oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida iqtisodiy samaradorligini yuksaltirishning ilmiy va amaliy qonuniyatlarini yaratishni o'rgatish borasida veterinariya va chorvachilik tizimining ajralmas bo'g'ini bo'lib hisoblanadi.

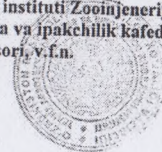
"Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi" fanining asosiy maqsadi – talabalarda asalari mahsulotlarini, kimyoviy tarkibini ilmiy asosda tushuntirish, asalari mahsulotlarini soxtalashtirilganligini aniq va tez aniqlash, qalbakilashtirishni oldini olish va unga qarshi chora-tadbirlarni ishlab chiqish, xo'jalikni (ferma) sog'lomlashtirish bo'yicha yo'nalish profiliga mos bilim, ko'nikma va malakani shakllantirishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, tanlangan mutaxassislik doirasida magistrantlarga bilim berish va tabiiy asalni o'z vaqtida aniqlash ko'nikmalarini singdirish. Shuningdek, magistrantlarga asal nektar turiga, asaldagi qo'shimchalar borligi va ularga qarshi zamonaviy va innovatsion chora tadbirlar olib borish, asalari mahsulotlarida uchraydigan kasalliklarni bartaraf etishning ilmiy asoslangan yo'riqnomalari bo'yicha chora tadbirlar o'tkazish kabilardan iborat.

"Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi" fani ixtisoslik fanlar blogiga kiritilgan kurs hisoblanib, 1-kursda o'qitilishi maqsadga muvofiq.

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti tomonidan "Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi" fanining o'quv dasturini tasdiqlashga hamda o'quv jarayonida qo'llash uchun tavsiya etaman.

Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti Zootexnologiya, veterinariya va ipakchilik kafedrasini
v.b. professori, v.f.n.

K.J. Tangirov

K.J. Tangirov

Oliy ta'limning 800000 – Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya bilim sohasi, 840000 – Veterinariya ta'lim sohasining, 70840109-Asalari kasalliklari magistratura ta'lim mutaxassisligi uchun "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" kafedrasini mudiri, dotsent F.B.Ibragimov tomonidan tayyorlangan "Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi" fani uchun tayyorlangan fan dasturiga

TAQRIZ

Ushbu fan Respublikamizdagi ijtimoiy-iqtisodiy islohatlar natijalarining chorvachilik va veterinariya istiqboliga ta'siri, barcha turdagi asalari mahsulotlarini veterinariya sanitariya ekspertizasidan o'tkazish usullari va ularni veterinariya-sanitariya jihatidan baholash, hamda bu mahsulotlarni ishlab chiqarishda texnologik asoslari va standartizatsiyasini kabi mavzularni qamrab oladi.

"Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi" fani asalarichilik mahsulotlarini tekshirish usullarini, asalarilardan olinadigan mahsulotlarni, bundan tashqari ularni qayta ishlash natijasida olingan mahsulotlarini sanitariya jihatidan baholash, mahsulotlarni qayta ishlash texnologiyasini va uning sanitariya gigiyena qoidalarini hamda oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida iqtisodiy samaradorligini yuksaltirishning ilmiy va amaliy qonuniyatlarini yaratishni o'rgatish borasida veterinariya va chorvachilik tizimining ajralmas bo'g'ini bo'lib hisoblanadi.

"Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi" fanining asosiy maqsadi – talabalarda asalari mahsulotlarini, kimyoviy tarkibini ilmiy asosda tushuntirish, asalari mahsulotlarini soxtalashtirilganligini aniq va tez aniqlash, qalbakilashtirishni oldini olish va unga qarshi chora-tadbirlarni ishlab chiqish, xo'jalikni (ferma) sog'lomlashtirish bo'yicha yo'natish profiliga mos bilim, ko'nikma va malakani shakllantirishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun fan talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, tanlangan mutaxassislik doirasida magistrantlarga bilim berish va tabiiy asalni o'z vaqtida aniqlash ko'nikmalarini singdirish. Shuningdek, magistrantlarga asal nektar turiga, asaldagi qo'shimchalar borligi va ularga qarshi zamonaviy va innovatsion chora tadbirlar olib borish, asalari mahsulotlarida uchraydigan kasalliklarni bartaraf etishning ilmiy asoslangan yo'riqnomalari bo'yicha chora tadbirlar o'tkazish kabilardan iborat.

"Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi" fani ixtisoslik fanlar blogiga kiritilgan kurs hisoblanib, 1-kursda o'qitilishi maqsadga muvofiq.

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti tomonidan "Asalari mahsulotlari veterinariya sanitariya ekspertizasi" fanining o'quv dasturini tasdiqlashga hamda o'quv jarayonida qo'llash uchun tavsiya etaman.

Toshkent davlat agrar universiteti
"Umumiy zootexniya va veterinariya"
kafedrasini mudiri, dotsent

X.A.Donayev

tuzilishi, topografiyasi, o'zaro bir-biri bilan bog'liqligi to'g'risida amaliy ko'nikma va malaka hosil qiladilar.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular.

1. Asalning botanik kelib chiqishini aniqlash.
2. Tekshiriladigan asaldan namuna olish va laboratoriya eritmasini tayyorlash.
3. Asalni organoleptik ko'rsatgichlari va uni tekshirish usullari.
4. Asal tarkibidagi mexanik aralashmalarni aniqlash usullari.
5. Asalni namligini aniqlash.
6. Asalning umumiy kislotaligini aniqlash.
7. Padif asal va uni aniqlash usullari.
8. Soxtalashtirilgan asal va uni aniqlash usullari.
9. Asal tarkibidagi invert shakar va uni aniqlash usullari.
10. Asalning kristallanishi va uni turlari.
11. Asalning organoleptik ko'rsatgichlarini aniqlash.
12. Soxtalashtirilgan asal va uni aniqlash zamonaviy usullari.
13. Asalning falsifikatsiyasi va ularni aniqlash usullari.
14. Asalari sutini sifatini aniqlash usullari.
15. Asalari mumini sifatini aniqlash usullari.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan fan bo'yicha internet ma'lumotlarini to'plash, ularni o'rganish, o'quv adabiyotlari yordamida referat tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

3.

V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari

Talaba bilishi kerak:

- asal va asalari mahsulotlarining tarkibi uni o'rganish usullari soxtalashtirilganligini aniqlash, o'zlashtirish, dehqon bozorlarida va savdo yarmarkalarida sanitariya-gigiyena talablariga qat'iy rioya qilish hamda amaliyotda ushbu chora-tadbirlarni qo'llashning ilmiy asoslari haqida **tasavvurga ega bo'lishi; (bilim)**
- asalari mahsulotlarining tabiiyligini aniqlashda zamonaviy fan-texnikaning innovatsion yutuqlarini amaliyotga joriy etib, veterinariya ishini sifati va samaradorligini oshirishning ilmiy asoslarini, asalari mahsulotlarining soxtalashtirilganligiga qarshi kurashish chora-tadbirlarini tashkillashtirishda komplekslik tamoyilini ustuvorligi va uning ilmiy asoslarini, asalari

	<p>maxsulotlarini chetdan kirib kelishidan himoya qilishning nazariy va amaliy asoslarini, asalari maxsulotlarini tekshirish chora-tadbirlarini samarali amalga oshirish usullarini bilishi va ulardan foydalana olishi; (ko'nikma)</p> <ul style="list-style-type: none"> asal va asalari maxsulotlarining tabiiyligini aniqlash, asalning kimyoviy tarkibiga kiruvchi murakkab biologik moddalarni miqdorini aniqlash, qalbakilashtirilgan asalni o'rganish usullarini ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak; (malaka)
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> ma'ruzalar; interfaol keys-stadilar; seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); guruhlarda ishlash; taqdimotlarni qilish; individual loyihalar; jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p>VIII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazoratni muvaffaqiyatli topshirish.</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <p>1. Haqberdiyev P.S., Qurbonov F.I, Qarshiyeva V. Baliq va asalarilar kasalliklari. O'quv uslubiy qo'llanma. Samarqand, "Zarafshon" 2018.</p> <p>2. Murodov S.M. va boshqalar. Veterinariya sanitariya ekspertizasi. Darslik. Samarqand, "Zarafshon" 2017.</p> <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <p>3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.</p> <p>4. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.</p> <p>5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.</p> <p>6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.</p> <p>7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.</p>

	<p>8. Болезни рыб, птиц, пчел, пушных зверей, экзотических, зоопарковых и диких животных: метод. указания по выполнению лабораторных работ для специальности 36.05.01 Ветеринария / Сост.: Л.М. Кашковская // ФГБОУ ВО «Саратовский ГАУ». – Саратов, 2015.</p> <p>9. Козин, Р.Б. Практикум по пчеловодству/ Р.Б. Козин, Н.В. Иренкова, В.И. Лебедев.- С-Пб., «Лан», 2005.</p> <p>10. Буренин, П.Л. Справочник по пчеловодству/ П.Л. Буренин, Г.Н. Котова. - К.: «Советская Кубан».</p> <p>Axborot manbaalari.</p> <p>11. www.ziyonet.uz;</p> <p>12. www.bilim.uz;</p> <p>13. www.gov.uz;</p> <p>14. www.vetjurnal.uz;</p> <p>15. www.timacad.ru</p>
7.	<p>Fan dasturi Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Kengashining 2024-yil "2"-avgustdagi "12"-sonli bayoni bilan maqullangan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ullar:</p> <p>F.B.Ibragimov – SamDVMCHBU "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" kafedrasini mudiri, dotsent.</p>
9.	<p>Taqrizchilar:</p> <p>1.X.A.Donaev-Toshkent davlat agrar universiteti "Umumiy zootexniya va veterinariya" kafedrasini mudiri, dotsent</p> <p>2.K.J.Tangirov- Termiz agrotexnologiyalari va innovatsion rivojlanish instituti Zootexnologiya, veterinariya va ipakchilik kafedrasini v.b. profesori, v.f.n.</p>